

کاربرد DNA در اثبات جرایم

فرشته طالبی کوهستانی

www.ketab.ir

کاربرد DNA در اثبات جرایم

چاپ اول: ۱۴۰۲

شمارگان: ۳۰۰ نسخه

قیمت: ۱۶۵۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸۶۰۰۸۹۶۸۵۴۲

صفحه آرا: شعله فتادی خیابان

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: قشقای

تمامی حقوق برای ناشر محفوظ است.

www.ketab.ir

سرشناسه: طلایی کوهستانی، فرشته، ۱۳۶۵ -

عنوان و نام پدیدآور: کاربرد DNA در اثبات جرایم / فرشته طلایی کوهستانی.

مشخصات نشر: تهران: کتاب سله، ۱۴۰۲.

مشخصات ظاهری: ۱۶۷ ص ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س. م.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۹۶۸-۷۳-۳

وضعیت فهرست‌نویسی: نمایا

یادداشت: کتابنامه: ۱۱۰-۱۱۶.

موضوع: جرم‌پایی -- ایران -- Criminal investigation

ژنئیک جنایی -- Iran -- Forensic sciences

دعای ان. ا. -- تجزیه و آزمایش DNA -- Analysis

رده‌بندی کنگره: HV ۸۰۷۳

رده‌بندی دیویی: ۳۶۲/۲۵

شماره کتابشناسی ملی: ۹۴۷۵۱۶۴

اطلاعات رکورد کتابشناسی: نمایا

۶۶۸۶۲۱۳۳

۰۹۱۲۲۷۲۸۳۸

sadepub

فهرست

۱	 مقدمه
۵	بخش اول: جایگاه دلایل علمی در میان سایر ادله اثبات دعوی کیفری
۷	۱. مطالعه دلایل در نظام حقوق کیفری ایران
۷	مبحث اول: مفهوم دلیل و نظام های مختلف ادله اثبات
۸	گفتار اول: مفهوم دلیل و ادله اثبات
۸	بند اول: دلیل
۱۰	بند دوم: ادله اثبات دعوا
۱۲	بند سوم: اماره
۱۵	گفتار دوم: نظام های مختلف ادله اثبات در امور کیفری
۱۵	بند اول: دوره باستان
۱۵	بند دوم: دوره دلایل مذهبی
۱۵	بند سوم: دوره دلایل قانونی
۱۷	بند پنجم: دوره دلایل علمی
۱۷	بند ششم: تلفیق دوره دلایل قانونی، معنوی، و علمی (نظام مختار در حقوق جزای ایران)
۲۲	مبحث دوم: چهارچوب های قانونی اداره دلیل و جایگاه علم قاضی در آن
۲۲	گفتار اول: ادله سنتی
۲۲	بند اول: اقرار
۲۳	بند دوم: شهادت
۲۵	بند سوم: سوگند (قسامه)

۲۶	بند چهارم: علم قاضی
۲۷	گفتار دوم: مفهوم، جایگاه، و ویژگی های علم قاضی
۲۷	بند اول: مفهوم علم قاضی
۳۰	بند دوم: جایگاه علم قاضی
۳۰	۱. علم قاضی به عنوان یک اصل
۳۱	۲. علم قاضی به عنوان یک اماره
۳۱	۳. علم قاضی به عنوان یک دلیل
۳۲	۴. علم قاضی به عنوان یکی از اسباب صدور حکم
۳۴	بند سوم: ویژگی های علم قاضی
۳۸	بند چهارم: ماهیت علم قاضی در قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲
۴۳	۲. مطالعه دلایل علمی در حقوق کیفری ایران
۴۴	مبحث اول: مفهوم، انواع، جایگاه، و اصول حاکم بر دلایل علمی
۴۴	گفتار اول: مفهوم دلایل علمی
۴۸	گفتار دوم: انواع دلایل علمی
۴۹	بند اول: کارشناسی (معاینات علمی و فنی)
۵۵	بند دوم: ادله زیستی و ژنتیکی (بیوتکنولوژی)
۶۱	بند سوم: ادله الکترونیکی
۶۶	گفتار سوم: ارزش و جایگاه دلایل علمی در میان ادله اثبات دعوی کیفری
۶۹	مبحث دوم: اصول و قواعد حاکم بر دلایل علمی در قلمرو حقوق کیفری
۶۹	گفتار اول: اصل لزوم توسل مقام قضایی به ادله علمی در مسائل فنی و تخصصی
۷۱	بند دوم: قاعده امکان توسل به کارشناسان دلایل علمی در تمام مراحل دادرسی
۷۲	بند سوم: قاعده لزوم درج نظریه کارشناسی در دادنامه
۷۳	گفتار دوم: اصل امکان توسل به کارشناسان متعدد
۷۴	گفتار سوم: اصل توسل به ادله دیگر در صورت عدم مطابقت کارشناسی با اوضاع و احوال پرونده
۷۵	گفتار چهارم: اصل حاکمیت ضوابط ادله اثبات کیفری بر دلایل علمی
۷۹	بخش دوم: مطالعه در انواع دلایل علمی با نگاهی خاص به DNA
۸۱	۱. مطالعه ماهیتی DNA

۸۱	مبحث اول: اقسام دلایل علمی
۸۲	گفتار اول: اثر انگشت
۸۴	گفتار دوم: آثار پا (کفش)
۸۵	گفتار سوم: شیشه‌های شکسته
۸۵	گفتار چهارم: خون
۸۷	گفتار پنجم: لکه‌های منی
۸۸	گفتار ششم: بزاق
۸۸	گفتار هفتم: مو و سایر الیاف
۸۹	گفتار هشتم: تشخیص هویت ژنتیکی DNA
۹۱	مبحث دوم: مفهوم، ماهیت، ساختار، و پیشینه DNA
۹۱	گفتار اول: مفهوم، ماهیت، و چگونگی آزمایش DNA
۹۲	بند اول: مفهوم و ماهیت DNA
۹۵	بند دوم: چگونگی آزمایش DNA
۹۷	گفتار دوم: ساختار و اجرای تشکیل دهنده DNA
۹۷	گفتار سوم: روش‌های گونه‌بندی DNA
۱۰۳	گفتار چهارم: پیشینه DNA
۱۰۵	بند اول: چگونگی شروع استفاده از DNA در تشخیص هویت مجرمان
۱۰۶	بند دوم: پیشینه کاربرد DNA در محاکم داخلی و خارجی
۱۱۱	گفتار پنجم: برتری DNA نسبت به ادله سنتی
۱۱۳	فصل دوم: کاربردهای DNA در قلمرو حقوق کیفری
۱۱۳	مبحث اول: کاربردهای DNA و محدودیت استفاده از آن
۱۱۴	گفتار اول: کاربردهای DNA
۱۱۴	بند اول: در کشف جرایم و تشخیص هویت مجرمان
۱۱۹	بند دوم: آزمایش پیوند استخوان و تشخیص بیماری
۱۲۰	بند سوم: مطالعه سیر تحول بیولوژیکی انسان و سایر جان‌داران
۱۲۱	بند چهارم: در اثبات نسب
۱۲۱	گفتار دوم: محدودیت‌های استفاده از DNA در نظام کیفری ایران
۱۲۲	بند اول: استفاده از DNA به عنوان وسیله نقض حریم خصوصی
۱۲۴	بند دوم: استفاده از DNA سبب تعرض به جسم انسان

- بند سوم: سوء استفاده از DNA و پنهان کاری قضایی ۱۲۵
- مبحث دوم: روش های جمع آوری ادله ژنتیکی و قابلیت پذیرش آن ۱۲۶
- گفتار اول: روش های جمع آوری ادله ژنتیکی ۱۲۷
- بند اول: رابطه بین مظنون و قربانی با استفاده از مدارک بیولوژیکی حاوی DNA ۱۲۷
- بند دوم: توزیع کارکنان آموزش دیده در زمینه بررسی و جمع آوری صحیح آثار بیولوژیکی به جای مانده در صحنه جرم ۱۲۹
- بند سوم: استفاده از ابزار و تجهیزات جست و جوی مدارک بیولوژیکی به جای مانده در صحنه جرم ۱۳۰
- بند چهارم: اقدامات ویژه کارکنان جمع آوری نمونه های بیولوژیکی باقی مانده در صحنه جرم ۱۳۱
- گفتار دوم: قابلیت پذیرش ادله ژنتیکی در دادرسی های کیفری ۱۳۲
- گفتار سوم: تشکیل بانک های اطلاعات ژنتیکی و تعارض آن با حقوق شهروندان .. ۱۳۸
- بند اول: تأسیس بانک DNA در اغلب کشورهای جهان ۱۳۹
- بند دوم: تعارض با اصل برائت ۱۴۲
- بند سوم: تعارض با حریم خصوصی شهروندان ۱۴۵
- نتیجه گیری ۱۴۹
۱. نتیجه گیری ۱۴۹
- منابع و مآخذ ۱۵۳
- کتاب ها ۱۵۳
- نشریات و مجلات ۱۵۶
- پایان نامه ها ۱۵۷
- منابع لاتین ۱۵۸

مقدمه

در سال‌های اخیر استفاده از DNA در اثبات جرایم به دلیل قدرت افتراق و پایداری آن گسترش یافته است. در بین شیوه‌هایی که برای آنالیز دلایل پزشکی به کار می‌رود، قوی‌ترین و قاطع‌ترین آن استفاده از DNA است.

روش تشخیص هویت ژنتیک روشی نوین و کارساز و به‌عنوان جلوه‌ای از علوم زیست‌شناسی در حقوق مورد توجه کشورهای پیشرفته نظیر آمریکا قرار گرفته است. این روش در قانون آیین دادرسی کیفری ایران نقش ایجاد علم در قاضی را ایفا می‌کند و در زمره دلایل عینی به شمار می‌رود. این تکنیک می‌تواند به‌عنوان روشی مدرن جهت پیش‌گیری و نیز مقابله با بزهکاری کاربرد داشته باشد. نتایجی که از آزمون‌های DNA در مراحل مختلف تحقیقات مقدماتی و دادرسی به قضات ارائه می‌شود بسیار موثق و مورد اعتماد است، به نحوی که در صورت تعارض نتایج آن با ادله سنتی می‌توان صحت ادله سنتی را رد کرد یا مورد تردید جدی قرار داد. در قوانین کیفری ایران این روش به صورت خاص مورد توجه مقنن واقع نشده است، اما با توجه به آن و اعطای جلوه‌ای قانونی به ادله ژنتیکی می‌توان گام مهمی در جهت تحقق بیشتر عدالت برداشت.

روش تشخیص هویت ژنتیکی روش نوین به‌عنوان جلوه‌ای از علوم زیست‌شناسی در مسائل حقوقی و قانونی مورد توجه کشورهای پیشرفته قرار گرفته. این روش در آیین دادرسی کیفری نقش مهمی در اثبات دعوی ایفا می‌کند

که در زمره دلایل عینی به شمار می‌رود. نتایجی که در آزمون DNA در مراحل مختلف تحقیقات مقدماتی و دادرسی به قضات ارائه می‌شود بسیار موثق است، به نحوی که در صورت تعارض نتایج آن با ادله سنتی می‌توان در صحت ادله سنتی تردید کرد. در قوانین کیفری ایران، این روش به صورت خاص مورد توجه مقنن واقع نشده است. اما با توجه به آن و اعطای جلوه قانونی به ادله ژنتیکی می‌توان گام مهمی در جهت تحقق بیشتر عدالت برداشت.

با پی بردن DNA و کاربرد آن در پرونده‌های قدیمی در بعضی از موارد شاهد اثبات بی‌گناهی متهمان بوده‌ایم که سال‌های متمادی را در زندان به سر برده‌اند. استفاده صحیح از این ادله به پلیس و مقامات تعقیب کمک می‌کند تا با قاطعیت بیشتری نسبت به ششاسایی مظنون اقدام کنند. استفاده از ادله بیولوژیک (DNA) در پرونده‌هایی مانند قتل و سر جرایم حدی دارای مجازات سنگین، بسیار راهگشاست.

از سال ۱۹۸۵، که دکتر سرالک جفری تکنیک DNA-TYPING را ابداع کرد، این تکنیک همپای پیشرفت‌های سریع تکنولوژی زیست مولکولی چه در جنبه استخراج DNA، چه در PCR، و چه در زمینه تکنیک‌های جداسازی باعث شد که بر سرعت و دقت این روش افزوده شود، به طوری که امروزه ادله ژنتیکی به عنوان یکی از کارآمدترین ابزارها جهت تشخیص هویت و کشف حقیقت به شمار می‌آید.

توسل به ادله ژنتیک (DNA) محدودیت‌هایی دارد که نمی‌توان بدون در نظر گرفتن آن محدودیت‌ها مطلقاً به آن متوسل شد. توجه به حفظ حریم شخصی افراد و انتقال شواهد ژنتیک مشابه می‌توانند از جمله محدودیت‌های توسل به DNA به شمار روند که در این اثر به این موارد خواهیم پرداخت. از سویی، توجه به ادله سنتی در حقوق اسلامی و فقه شیعه، که پایه و اساس ادله اثبات در امور کیفری در حقوق ایران خصوصاً بعد از انقلاب اسلامی به شمار می‌رود، از دیگر موارد محدودکننده استفاده از این ادله به شمار می‌رود که این موارد به ندرت مورد توجه محاکم قرار گرفته که سعی می‌شود در این اثر به آن‌ها پرداخته شود.

امروزه، پیشرفت علوم و فناوری آثار خود را در تمام زمینه‌ها از جمله وسایل و ابزار کشف و اثبات جرایم آشکار کرده است، به گونه‌ای که در عصری که آن را عصر ادله علمی می‌نامند، حتی ادله سنتی مانند اقرار و شهادت در مواردی به کمک این ادله جدید سنجیده می‌شود. در دوران گذشته، به لحاظ عدم توسعه و پیشرفت علم از یک سو و اعتقاد همگان به جایگاه راسخ معنویات و امور باطنی از سوی دیگر عمده ادله ابرازی برای اثبات جرایم در اقرار، شهادت، و سرانجام علم قاضی خلاصه می‌شد که به دلیل نبود ابزارها و امکانات لازم حتی علم قاضی نیز عمدتاً به دریافت‌های باطنی او بستگی داشت، اما با گذشت زمان و کنار گذاشته شدن امور غیر تجربی و تأکید بر اثبات‌پذیری تمام وقایع از طریق تجربه اهمیت این نوع ادله به نحو قابل توجهی کاهش یافت و حقوق دانان نیز ضمن استقبال از این امر آن را به عدالت نزدیک‌تر دانستند، زیرا معایب و مشکلات مربوط به اخذ اقرار یا شهادت و یا حتی احراز علم و حجیت واقعی توسط قاضی بر هیچ کس پوشیده نیست. امروزه، از DNA برای اثبات قطعی وقوع جرم در سراسر دنیا استفاده می‌شود که نتایج آن می‌تواند در تعیین مجرم و تبرئه کردن متهمان با اطمینان بسیار بالا استفاده شود.

افزایش دقت این روش باعث شده که به طور گسترده در علم پزشکی قانونی مورد توجه قرار گیرند و دادگاه‌ها نیز در بررسی‌های خود به این روش استناد کنند.

این اثر مشتمل بر دو بخش و هر بخش مشتمل بر دو فصل است. در بخش اول، با عنوان جایگاه دلایل علمی در میان سایر ادله اثبات دعوای کیفری ابتدا فصل اول را به مطالعه دلایل در نظام حقوق کیفری ایران و مفهوم دلیل، ادله اثبات، و نظام‌های مختلف ادله اثبات در امور کیفری و نیز چهارچوب‌های اداره دلیل و جایگاه علم قاضی در میان سایر ادله اعم از سنتی و نوین و در فصل دوم نیز به مطالعه دلایل علمی در حقوق کیفری ایران پرداخته می‌شود و به این منظور، مفهوم، انواع، سیر تحول و جایگاه دلایل علمی، و نیز اصول و قواعد حاکم بر این دلایل در عرصه حقوق کیفری مورد بررسی قرار می‌گیرد.

بخش دوم مطالعه در انواع دلایل علمی با نگاهی خاص به DNA نام دارد. ابتدا، در فصل اول این بخش به مطالعه ماهیتی DNA، اقسام دلایل علمی، مفهوم، ماهیت، و چگونگی آزمایش DNA، ساختار و اجزای تشکیل دهنده آن و فصل دوم نیز کارکردهای DNA و محدودیت‌های استفاده از آن و نیز روش‌های صحیح جمع‌آوری ادله ژنتیکی و قابلیت پذیرش آن و همچنین تشکیل بانک‌های اطلاعات ژنتیکی و تعارض آن با حقوق شهروندان مورد ارزیابی قرار خواهد گرفت و در انتها، از تمامی مباحث نتیجه‌گیری خواهد شد.